

Ліки зцілюють тіло, а книга - душу

Біблія

№ 7/8 (70/71)

2020

(липень/
серпень)

ТЕРАПЕВТ

Видається з 1 жовтня 2014 року

*Бюлетень Наукової бібліотеки
Харківського національного медичного університету*

Відданість бібліотечній справі

*Як бути щасливою людиною
(до 80-річчя Ізабелли Макирівни Іванової)*

С. 3-9

Зміст

Відданість бібліотечній справі

Як бути щасливою людиною

(до 80-річчя Ізабелли Шакирівни Іванової)

І. Киричок.....С. 3-9

Харків медичний

Костянтин Миколайович Георгієвський

С. Кравченко, Л. Скрипченко.....С. 10

Благодійність

Серпневий привіт для малечі!

Редакція.....С. 11

Літературна нота

Новелла Проспера Мериме «Кармен»

О. Озеркина.....С. 12-14

Натхнення

Барон (до Всесвітнього дня кішок)

О. Постольна.....С. 15

Анонси подій,

Вітання з днем народження

.....С. 16

Відданість бібліотечній справі

Інтерв'ю брала
Ірина Киричок

Як бути щасливою людиною (до 80-річчя Ізабелли Шакирівни Іванової)

2020 рік став ювілейним не лише для Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету, а й для людини, без якої неможлива історія нашої бібліотеки, з якою пов'язані кардинальні зміни й її сучасний розвиток.

17 липня 2020 року відсвяткувала свій 80-річний ювілей почесна директорка Ізабелла Шакирівна Іванова, яка понад 25 років свого життя (1985-2011) віддала нашій бібліотеці, була креативним лідером, згуртовувала колектив й надихала його на успіхи.

Ізабелла Шакирівна — знаний професіонал бібліотечної справи як в Україні, так і за її межами. За часи керування бібліотекою вона була членом Вченої ради і ректорату ХНМУ, Науково-методичної комісії МОН України, Ради Зонального методичного об'єднання бібліотек ЗВО Північно-Східної України, правління Харківської Асоціації сучасних інформаційно-бібліотечних технологій тощо. Її внесок у бібліотечну справу й охорону здоров'я гідно оцінено на регіональному й державному рівнях, вона — Відмінник освіти України, Заслужений працівник ХНМУ, переможниця у першій номінації «Кращий директор вузівської бібліотеки» Обласного конкурсу «Вища школа Харківщини — кращі імена» (2000), має численні відзнаки, серед яких грамоти й подяки Верховної Ради України, МОЗ і МОН України, Української бібліотечної асоціації, ХНМУ та багато інших.

І сьогодні Ізабелла Шакирівна, перебуваючи на заслуженому відпочинку, продовжує цікавитися життям університету і рідної бібліотеки, радіє їх досягненням, постійно з колегами на зв'язку. Тож ми із задоволенням поспілкувалися з нашою шановною ювіляркою.

Іванова Ізабелла Шакирівна (2020 р.)

Ізабелло Шакирівно, розкажіть як Ви прийшли у професію, як взагалі з'явилося рішення стати бібліотекарем.

Ще з дитинства я мріяла бути тільки лікарем, адже моя мама працювала старшою медсестрою у військовому санаторії м. Сухумі. У 1958 році приїхала до Харкова і подала документи до Харківського медичного інституту. Приймальна комісія розташовувалася по вул. Сумській, 1, там же був санітарно-гігієнічний факультет інституту і саме там ми слухали установчі лекції. Я познайомилася із трьома приїжджими дівчатами, ми разом ходили на лекції, а на перервах спускалися на вул. Клочківську обідати. Постійно проходили повз Бібліотечний інститут по Бурсацькому узвозу — я навіть не думала, що є такий інститут і на бібліотекаря необхідно навчатися у виші...

Серед предметів, які необхідно було здавати в медінститут, була фізика, яка у школі стала для мене притичиною, адже за 3 роки у нас змінилося 6 викладачів фізики. Підготовчі заняття до іспиту з фізики вела доцент П.І. Счастлива, дуже суворо ставилася до абітурієнтів, особливо приїжджих. Конкурс був великий — 12 осіб на місце, і у якійсь момент я зрозуміла, що фізику мені не здати... За один день до початку вступних іспитів я забрала документи і віднесла до Харківського бібліотечного інституту (фізику там не треба було здавати), адже знала, що конче необхідно поступити. Усі іспити склала на відмінно і поїхала додому. Дуже хвилювалася — як сказати мамі що навчатимуся не на лікаря, але все поступово владналося, хоча вона була дуже здивована. Ось так я розпочала свій шлях у бібліотечну справу.

А що більш за все згадується за роки навчання і чому все ж таки медицина стала Вашим головним професійним кредо?

На моєму курсі було два відділення — загальної літератури, де я навчалася, і дитячої. Пам'ятаю, як нас, першокурсників, восени відправили на роботу в колгосп. У нас навіть не було теплої одежі, у мене лише тоненьке пальто й взуття, не розраховані на холодний клімат — я ж приїхала з теплового краю. Тож ми з дівчатами на Благовіщенському ринку купили фуфайки (по 1 рублю!) і поїхали працювати...

Взагалі в інституті нам читали чудові викладачі, серед яких Юліан Андрійович Кривих, Маргарита Орестівна Габель, Євген Петрович Тамм, Микола Демченко, а також Каганов, Карапатва, Муратова...

Перший рік не відрізнявся навчальною програмою. Вивчали загальні дисципліни, античну літературу, середньовіччя, філософію та інші предмети, але забагато часу витрачали на конспекти класиків марксизму-ленінізму — такий був час. До речі, на першому курсі мене обрали комсоргом. Закінчила я рік на відмінно, отримувала підвищену стипендію. Не зважаючи на щільність графіку, я навіть знаходила час для занять художньою гімнастикою й народними танцями.

Після літніх канікул перед початком 2 курсу читаємо об'яву —

старостам, комсоргам і профоргам з'явиться у деканат. З'ясувалося, що за наказом Міністерства охорони здоров'я України (тоді — УРСР) формувалася спецгрупа з 30 студентів 2 курсу, які гарно закінчили перший рік, з метою підготовки бібліотечних фахівців для роботи у наукових медичних бібліотеках. Перша моя думка — не може бути, моя мрія, хоч і таким чином, але здійснюється! Я попала у цю групу і розпочалося навчання.

На 2 курсі ми вивчали фундаментальні дисципліни з медицини, а на 3-4 курсі — клінічні. Перші лекції нам читали відомі професори й доценти Харківського медичного інституту (ХМІ), серед яких анатомію проф. Р.Д. Синельников, практичні заняття проводив майбутній професор, а тоді ще асистент В.В. Бобін, патологічну анатомію — проф. Г.Л. Дерман, патологічну фізіологію — проф. Д.Є. Альперн і Р.У. Ліпшиць, латинську мову й медичну термінологію — М.С. Сокол, терапію — проф. Л.Т. Малая, акушерство і гінекологію — проф. І.І. Грищенко, гігієну — проф. З.А. Гуревич та інші. Тобто ми вивчали ті ж самі дисципліни, що й студенти-медики, але, безумовно, у набагато меншому обсязі.

Заняття художньою гімнастикою та народними танцями

Першу практику проходили в бібліотеці ХМІ (вул. Сумська, 1) — ставили предметні рубрики на автореферати, необхідно було запредметизувати 15 авторефератів на день. Перевіряли предметизацію провідні бібліографи бібліотеки ХМІ і Харківської державної наукової медичної бібліотеки (ХДНМБ, нині — ХНМБ). До речі, в ХДНМБ у штаті бібліографів працювали й лікарі.

Після 3 курсу з'явилося бажання перейти до медичного вишу, навіть була на прийомі у ректора ХМІ проф. Б.А. Задорожного... Але від долі не втечеш!

Кого пам'ятаєте із своїх однокурсників чи одногрупників, який розподіл чекав на них?

Після закінчення Бібліотечного інституту 5 випускників з групи поїхали до Києва у Республіканську наукову медичну бібліотеку (нині — Національна наукова медична бібліотека України), 3, в т. ч. і я, — залишилися у Харкові, інші — в обласні наукові медичні бібліотеки. З Оленою Фроловою ми розподілилися у ХДНМБ, Тамара Костенко — в бібліотеку ХМІ (пізніше перейшла в ХДНМБ).

Багато з моїх одногрупників стали провідними й головними фахівцями, керівниками не тільки відділів, а й бібліотек. В нашій групі навчались 3 дівчини з Молдо-

О. Фролова та І. Іванова (ХДНМБ, 1969 рік)

ви — їх направили до своєї країни, там бракувало бібліотечних кадрів для медичних бібліотек. До речі, разом на курсі я навчалася з Іваном Федоровичем Турко (закінчив відділення дитячої літератури), який потім багато років очолював бібліотеку Харківського державного педагогічного інституту (нині — Харківський національний педагогічний університет ім. Г. Сковороди).

Пам'ятаєте свій перший робочий день, де він пройшов?

Закінчила бібліотечний інститут у 1962 році. Мене направили працювати у відділі предметизації

ХДНМБ — спочатку бібліотекарем, а вже через півроку — старшим бібліотекарем, далі — старшим редактором. Складно згадати перший день, адже ми постійно проходили практику в цій бібліотеці, тому навчання плавно перейшло у робочі будні. Опікувалася нами Ніна Павлівна Гайдученко, завідувачка методичним відділом. Вона протягом багатьох років роботи у цій бібліотеці була моєю наставницею і другом. Я й сьогодні спілкуюся з нею.

Медична група Харківського бібліотечного інституту (1960 рік)

Н.П. Гайдученко та І.Ш. Іванова

Робота була відповідальна — предметизація наукової літератури, консультації біля каталогів науковців-медиків, практичних лікарів, студентів медінституту — все це потребувало широких знань і високої кваліфікації.

Ви прийшли працювати в ХДНМБ бібліотекарем у 1962 році, а завершили трудовий шлях в Науковій бібліотеці ХНМУ у 2011-му — це майже півстоліття, разом з роками навчання — 53 роки! Як відбувалося Ваше становлення як професіонала?

У мене були і в інституті, і на роботі прекрасні педагоги й наставники. Набувати професійних знань і навичок допомагали Михайло Васильович Алексєєв, на той час директор ХДНМБ, Н.П. Гайдученко, головні бібліотекарі й висококваліфіковані предметизатори Ірина Соломонівна Панасенко, Ніна Петрівна Рисович, Юлія Денисівна Сушко. Дуже допомагали лікарі, які працювали в бібліотеці предметизаторами та бібліографами, серед них — лікар-педіатр Людмила Михайлівна Єселева (одногорупниця проф. В.М. Коломенського), а також Тетяна Олександрівна Чепурна, Діна Лазарівна Ліберман.

Основним напрямом моєї роботи була предметизація — бібліотека отримувала обов'язковий примірник усіх наукових видань, в т. ч. авторефератів, збірок наукових праць, матеріалів конгресів і конференцій тощо. Далі розставляли картки з рубриками до предметного каталогу, який був дуже великий і, до речі, його вели українською мовою до 1971 року, рубрики розробляли самостійно. У 1971-му вийшов рубрикатор предметних рубрик Державної центральної наукової медичної бібліотеки (Москва), український каталог було законсервовано, проте з великими труднощами переходили на російську мову.

Наприкінці 1970-х років вийшов наказ МОЗ УРСР про необхідність створення служб науково-медичної інформації (НМІ). Я часто їздила на курси підвищення кваліфікації до Інституту підвищення кваліфікації інформацій-

них робітників (ІПКІР) при Все-союзному інституті наукової і технічної інформації (ВІНІТІ, Москва), Республіканського центру науково-медичної інформації (РЦНМІ, Київ), звідти дізналась про цей напрям роботи, приїхала до Харкова і вирішила, що необхідно терміново створювати таку службу в нашому регіоні.

Тоді в ХДНМБ створили відділ науково-медичної інформації, який я і очолила. Ми розпочали працювати над ВРІ (вибіркове розповсюдження інформації) і ДОК (диференційне обслуговування керівників). Головні лікарі, керівники й фахівці медичних закладів при обласному і міському відділах охорони здоров'я, голови проблемних комісій ХМІ за різними напрямками, до складу яких входили завідувачі кафедр, професори, — всі вони були охоплені інформацією від нашого відділу: сигнальна та експрес-інформація (анотації на іноземні видання), Index Medicus (в Україні отримували тільки Республіканська (Київ) і Харківська наукові медичні бібліотеки), тощо. Робота проходила у тісній співпраці з медиками. Обласний відділ охорони здоров'я видав наказ про обов'язкову передплату кожною лікарнею міста і області певних серій Медичного реферативного журналу (МРЖ) та періодичних видань за напрямками роботи своїх відділень, придбання наукових видань. Протягом 3-5 років робота була повністю налагоджена.

В ці ж роки при Харківському науковому медичному товаристві активно працювала секція НМІ, яку очолював керівник відділу НМІ Інституту хірургії Пікенін Олександр Михайлович. Я входила до правління секції. З ентузіазмом працювали в ній керівники відділів НМІ науково-дослідних інститутів: Слинко Л.І. (ОЗДП), Сименач Б.І. (ортопедії), Гладкова А.І. (ендокринології) та інші. Першим з'явився відділ в НДІ гігієни праці

та профзахворювань, який очолив проф. Г.І. Євтушенко.

Хочу сказати, що в Росії тільки-но розпочали розвивати цей напрям, а в Україні, і зокрема в Харкові, робота вже кипіла!

І це завдяки Вашому ентузіазму, Ізабелло Шакирівно! А що Вам допомагало підтримувати високий професійний рівень?

Я постійно навчалася, підвищувала свою кваліфікацію. Окрім курсів у ІПКІР ВІНІТІ, ВНІІМІ, РЦНМІ, була учасником різноманітних конференцій, семінарів, нарад. На курсах навчалася навіть по 2 місяця. А ще закінчила курси англійської мови, адже в школі та інституті вивчала німецьку. Всі знання, передовий досвід, нові цікаві ідеї намагалася впровадити у нашу роботу, головна мета якої — інформаційна підтримка медичних працівників, знайомство зі світовим досвідом і досягненнями, впровадження інновацій у справу збереження здоров'я людей.

А чи заважало Вам що-небудь у здійсненні планів?

Багато чого я змогла реалізувати в роботі. Хоча й не завжди отримувала підтримку. Не усі розділяли мій ентузіазм щодо впровадження нових ідей, інноваційних напрямів роботи, були серед колег й консервативно налаштовані. Проте це не зупиняло мене й моїх однодумців і не заважало упевнено рухатися вперед.

Ізабелло Шакирівно, як доля Вас привела до бібліотеки ХМІ?

Це було восени 1985 року. Наставали складні часи — роки перебудови у країні. Відбувалися зміни й в бібліотеці, в якій я працювала.

Хочу сказати, що взагалі-то я була знайома з багатьма науковцями медичного інституту, адже практично усі вони були читачами нашої бібліотеки, ми постійно співпрацювали в межах роботи мого відділу, зустрічались на різноманітних медичних заходах.

В кінці 1970-х років на одному з таких заходів я познайомилася з проф. Анатолієм Яковичем Циганенком — мене запросили виступити з доповіддю щодо створення інформаційної служби в лікувальних закладах. Ми разом сиділи у президіумі, він уважно слухав мій виступ. Коли бібліотека медінституту у вересні 1985 року лишилася завідувачки, він, будиши першим проректором ХМІ, виконував обов'язки ректора, зателефонував і запропонував її очолити. За одну ніч я прийняла рішення і вже наступного дня прийшла з документами влаштовуватися на роботу.

Що було складним на початковому етапі роботи, коли Ви очолили бібліотеку ХМІ? Адже Ви не «виростили» в цій бібліотеці, багато чого було незнаного в ній, її особливості.

Перше, що я зробила, — розпочала вивчати звіти про роботу бібліотеки. Далі спілкувалась із завідувачами відділів, провідними фахівцями. Першими запросила завідувачку відділом комплектування і обробки документів Аллу Іванівну Журавель і головну бібліотекарку, комплектаторку Клавдію Юхимівну Удовиченко, розпитувала про проблеми, що необхідно поліпшити в роботі, на що звернути особливу увагу; далі — завідувачку відділу обслуговування літературою Неллі Олексіївну Медведеву і провідного спеціаліста Ольгу Іванівну Осіпову. Неналагодженою залишалась робота довідково-бібліографічного відділу і в книгосховищі, не було місця у читальних залах для роботи читачів — всюди лежали стопи підручників. Практично основна робота зводилась до обслуговування студентів навчальною літературою. Проте ми знайшли взаєморозуміння в колективі, зосередившись на головних питаннях роботи бібліотеки — покращення обслуговування студентів і викладачів,

комплектування літературою, налагодження інформаційно-бібліографічної роботи, реорганізація робочих процесів відповідно до сучасних вимог.

Вам вдалося об'єднати колектив заради спільної ідеї. Бібліотека під Вашим керівництвом пройшла багато реорганізаційних етапів — від суто видачі літератури до інформаційного центра, що включає обслуговування студентів, професорсько-викладацького складу університету, лікарів практичної ланки охорони здоров'я, допомогу при написанні наукових робіт, підготовку до лекцій та ін. Отже, що із задуманого, який проект чи концепцію Ви змогли реалізувати в цій бібліотеці?

Кадри вирішують усе! Неможливо досягти масштабних змін без участі всього колективу. За час роботи в цій бібліотеці мені вдалося збільшити кількість посад з 32 до 52 штатних одиниць. В перший рік роботи перейшли працювати з ХДНМБ до бібліотеки ХМІ досвідчені бібліографи Тетяна Олексіївна Хіцун (очолила довідково-бібліографічний відділ) і Світлана Олександрівна Кисилевська, бібліотекар Людмила Ісаківна Біхштейн (очолила відділ зберігання фондів) — вони зміцнили фундамент цієї бібліотеки, я дуже їм вдячна за це!

Н.О. Медведева, І.Ш. Іванова, С.Л. Тимофеева
(бібліотека ХМІ, кінець 1980-х)

Завжди поруч були Наталя Гаєва, на той час методист, з 2008-го і зараз — учений секретар бібліотеки, Тетяна Жулід, заступник директора до 2006 року, висококваліфіковані фахівці Оксана Неговєлова, Світлана Кравченко, Людмила Бублик, Оксана Красюкова та багато інших, приємно що вони зростали як спеціалісти саме у нашому колективі. У 1990 році в нашу бібліотеку прийшли Ви, Ірино, за короткий час очолили довідково-бібліографічний відділ, а потім стали моїм заступником, першим помічником, одноступенем і другом. Коли я йшла на пенсію, то, як кажуть, з легким серцем залишала бібліотеку на Вас — надзвичайно досвідчену, відповідальну і креативну людину. Вважаю великою вдачею для нашої бібліотеки прихід у 2005 році Тетяни Павленко як завідувачки відділу автоматизації, а зараз — Вашого заступника з цих питань.

І.Ш. Іванова (сидить у центрі) з активом бібліотеки (2000 рік)

Головну роль у втіленні усіх задумок і вирішенні завдань відіграє колектив бібліотеки, а він у нас чудовий! І звичайно необхідна підтримка керівництва університету, яка завжди є.

Вважаю великим досягненням те, що в короткий термін нашу бібліотеку переведено у II категорію по оплаті праці згідно наказу Міністерства і штатного розпису для цієї категорії, вже з посадами заступників директора, ученого секретаря, головних спеціалістів, нових відділів і секторів.

Збільшено площі бібліотеки, організовано читальні зали, пізніше, коли розпочали автоматизацію бібліотечних процесів, створили зали електронної інформації для студентів та науковців, у 1993 році в навчально-лабораторному корпусі виділено частину 2-го поверху для відділу обслуговування навчальною літературою – бібліотека розширювалась, з'являлись нові напрямки роботи, впроваджувались інноваційні технології... Бібліотека жила активним життям!

І завдяки Вашій ініціативі наша бібліотека з 2007 року носить назву «Наукова бібліотека ХНМУ». Але давайте зупинимось на автоматизації бібліотеки трохи детальніше. У регіоні, який має багато вишів, в т. ч. технічних, бібліотека саме медичного вишу під Вашим керівництвом першою розпочала автоматизацію, маючи лише 1 комп'ютер. Що стало поштовхом і як це відбувалося?

Так, ми дійсно були першими, а тому нам було складніше за інших! І розпочалося це так: наприкінці 1990 року мені зателефонував перший проректор проф. Віктор Михайлович Лупир і сказав, що інститут отримав 1 комп'ютер. Спитав, чи хоче бібліотека взяти його собі, на що я з великою радістю згодилась. Далі був пошук програмного забезпечення (ПЗ), яке могло б задовольнити потре-

би бібліотеки, в Москві в одній з фірм обрано програму MAPK (вона була локальною), в Харкові ми організували семінар-презентацію для вишів, НДІ та інших установ — у конференц-залі медінституту ніде було яблуку впасти. А далі все закрутилося...

Я дуже вдячна своїй родині за підтримку й дієву допомогу — серед близьких були спеціалісти з ІТ-освітою, вони навчали наших бібліотекарів роботі з ПК, надавали консультації. Перше, що ми запровадили — автоматизація комплектування, створення електронного каталогу, далі стали використовувати е-пошту... У 1999 році бібліотеку підключено до Інтернет. У 2006 році придбано нову програму українського розробника УФД/Бібліотека вже з мережевим доступом. Але ми не зупинилися, пізніше постала необхідність об'єднати зусилля медичних та інших бібліотек, які розпочали автоматизацію і комп'ютеризацію. Важливим питанням для медичних бібліотек була наявність вбудованого в програму тезауруса MeSH — медичних предметних рубрик. Тому восени 2008 року ми перейшли на АБІС ІРБІС 64 з вбудованим тезаурусом і вступи-

ли в корпорацію медичних бібліотек на чолі з ННМБ України зі створення зведеного е-каталогу.

Автоматизація та комп'ютеризація — самий масштабний і дуже важливий проект для будь-якої бібліотеки, а ми були першими. Цей проект триває й сьогодні, відбувається вже цифровізація.

З Вашим приходом робота бібліотеки дуже змінилася, і особливо в обслуговуванні користувачів — з'явилася науково-інформаційна складова роботи. Завдяки Вашим клопотанням кафедра латинської мови проводила для бібліотекарів короткі курси щодо медичної термінології, готували лекції для студентів, проводили семінари для науковців, виконували складні інформаційні пошуки для наукових робіт...

Так, це було вкрай важливим. Я завжди казала своїм колегам, що необхідно спілкуватися з науковцями й студентами однією мовою — науковою медичною, а для цього потрібно завжди вчитися, читати наукову медичну літературу, вивчати медичну термінологію, підвищувати кваліфікацію...

Р.І. Павленко, В.С. Пашкова, І.Ш. Іванова. 2007 рік

Взагалі я щиро вдячна за підтримку в роботі нашій університетській спільноті, і першу чергу керівництву — професорам А.Я. Циганенку і В.М. Лісовому, усім проректорам, деканатам, кафедрам, директору музею історії ХНМУ Ж.М. Перцевій, керівнику патентного відділу Т.Г. Євтушенку та ін., з якими бібліотека постійно співпрацювала, — без їхньої допомоги було б дуже складно зробити бібліотеку сучасною, активною, передовою.

Професійно зростати допомагала й сьогодні допомагає плідна співпраця з різними бібліотеками регіону й країни, серед яких ННМБ України, ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна та інші, наша бібліотека відома в Україні й за її межами.

А які плани Вам не вдалося реалізувати?

Дуже хотілося створити такий найсучасніший бібліотечно-інформаційний комплекс, який є сьогодні в Харківському національному медичному університеті. Але я щиро радію, що все ж таки це вдалося зробити нашому університету і моїм наступникам, адже у світовому освітньому співтоваристві бібліотеку вважають серцем університету, кафедрою № 1, центром освіти, науки і культури.

Ізабелло Шакирівно, яким Ви уявляєте собі сучасного бібліотекаря?

Сучасний бібліотекар, окрім володіння професійними знаннями і навичками, новітніми технологіями, має бути людиною з високою внутрішньою культурою, а в науковій бібліотеці рівень освіченості бібліотекаря має бути таким, щоб він міг на гідному рівні спілкуватися і зі студентом, і з професором. Для цього необхідно постійно й наполегливо працювати над собою. І обов'язково — з великою повагою ставитися до своєї професії. Якщо ти сам поважаєш свою професію, то й інші з повагою ставитимуться до

неї і до тебе. Не зважаючи на великий арсенал технічних засобів, що використовують сьогодні в бібліотеках, головним залишається спілкування з користувачем. Якою б не була найсучаснішою бібліотека, її імідж вибудовується з безпосереднього спілкування й взаємодії бібліотекаря і користувача. Про це завжди треба пам'ятати!

Чим Ви сьогодні живете, які найближчі плани?

Сьогодні взагалі складно щось планувати, враховуючи невизначену ситуацію у світі, карантин та ізоляцію. Одне можу сказати — нудьгувати мені ніколи. Я багато читаю, слідкую за життям моєї найулюбленішої бібліотеки й університету через їх сайти (відкриваю ноутбук і завжди із вдячністю згадую колектив бібліотеки!), цікавлюсь, що відбувається у світі, живу для себе і своєї родини — вони у мене найкращі!

Ви вважаєте себе щасливою людиною?

Так! У мене чудова родина, турботливі дочка, онуки й праонуки, понад півстоліття я займалась улюбленою справою, багато моїх мрій стали реальністю,

зростала сама, навчала й допомагала іншим. Авжеж, я — щаслива людина!

Це приємно чути, я Вас розумію! І на останок — що б Ви побажали сьогоднішнім бібліотекарям як бібліотекар з цікавою, багатою професійною долею?

Якщо безпосередньо співробітникам Наукової бібліотеки ХНМУ — пишатися нею! Любити її, не бути байдужим до людей, до справи. І особливо це стосується молодих фахівців, які тільки розпочинають свій шлях у бібліотечній професії. Сьогодні багато чого залежить від вміння жити, цінувати його, поважати інших. Взагалі усім бажаю знайти себе у цьому житті!

Щиро вдячна Вам, шановна Ізабелло Шакирівно, за нашу дуже цікаву й душевну розмову! Від імені колег бажаю Вам міцного здоров'я, бути сповненою життєвих сил. Ви завжди нас надихали й сьогодні надихаєте своєю любов'ю до людей, бібліотечної професії, до нашої країни — нехай все це завжди вертається до Вас сторицею! Ви — щаслива людина, многая літа Вам!

І.Ш. Іванова (у центрі) з колективом Наукової бібліотеки (2011 рік)

Харків медичний

Світлана Кравченко

Лариса Скрипченко

Костянтин Миколайович Георгієвський

Костянтин Миколайович Георгієвський (1867–1933) народився в Петербурзі в сім'ї протоієрея. У 1893 році закінчив Військово-медичну академію зі званням лікаря з відзнакою [1]. А вже у 1896 році їм була захищена дисертація на ступінь доктора медицини «До питання дії препаратів щитовидної залози на тваринний організм». У 1903 році Костянтин Георгієвський обраний на кафедру спеціальної патології і терапії, затверджений у званні екстраординарного професора. У 1906 році Костянтин Миколайович переведений на кафедру госпітальної терапії Імператорського Харківського університету, яку він очолював 15 років (1906–1921).

Головні праці К.М. Георгієвського були присвячені етіології, патогенезу, клініці та лікуванню інфекційних, паразитарних захворювань, хвороб шлунково-кишкового тракту, крові та ендокринної системи. На початку століття за допомогою методики Бодре-Жангу (виявлення збудника кашлюку (*Bordetella pertussis*), в ході якого за допомогою методу полімеразної ланцюгової реакції визначається генетичний матеріал (ДНК) мікроорганізму у біоматеріалі) він виявив появу імунних тіл в кінці гарячкового періоду черевного тифу.

На I Всеукраїнському з'їзді терапевтів, який проходив у Харкові

в 1926 році, К. М. Георгієвський виступив з доповіддю «Клінічна цінність френікус-феномена при захворюваннях жовчного міхура» [1]. Опираючись на дослідження французького лікаря Мюссі (N.F.O. Gueneau de Mussy, 1813–1885), який знайшов френікус-симптом — біль при натисканні на шию у місці прикріплення ніжок кивального м'яза, спостерігається при захворюваннях діафрагмальної плеври, Костянтин Георгієвський припустив можливість виникнення френікус-симптома у хворих з захворюваннями жовчного міхура і жовчних шляхів. Вченим було вперше у світовій літературі обґрунтовано використання даного тесту в діагностиці гострих холециститів, згодом цей тест увійшов в світову літературу під назвою «симптом Мюссі-Георгієвського» [2].

Вперше в Росії Костянтин Миколайович описав клініку гострого геморагічного міозиту і висловив думку про його інфекційну (стафілококову) етіологію. На початку 20-х років клініка К.М. Георгієвського однією з перших в Радянському Союзі успішно застосувала для лікування бронхіальної астми аутовакцину, отриману з різних кокових форм мікробів, виявлених в мокротинні хворих. Так було покладено початок аутоімунної терапії цього захворювання [2].

Костянтин Миколайович Георгієвський
(1867–1933)

К.М. Георгієвський також був одним з організаторів й активним учасником редакції журналу «Лікарська справа». Професору і керованому ним колективу кафебри належить більше 40 наукових робіт. Він зробив великий внесок у розвиток клінічної ендокринології. Високоерудований вчений, чудовий педагог і людина, Костянтин Миколайович залишив слід в пам'яті колег та нащадків.

Використані джерела:

1. Малая Л. Т. Георгієвський Костянтин Миколайович / Л. Т. Малая, З. П. Петрова // Вчені Харківського державного медичного університету 1805-2005 / за редакцією академіка А. Я. Циганенка. – Харків, 2003. – С. 27-28.
2. Цыганенко А. Я. Кафедре госпитальной терапии Харьковского государственного медицинского университета – 125 лет // Экспериментальная и клиническая медицина. – 2003. – № 3/4. – С. 5-11.

Благодійність

Пандемія коронавірусу позначилася на усіх сферах нашого життя. Не стала винятком і сфера благодійності. Якщо раніше наші волонтери приїжджали до дітей і проводили з ними час за творчою роботою, цікавими розмовами, жартами та веселим сміхом, то зараз такої можливості немає. Але не підтримати наших маленьких друзів в такий складний період ми не могли.

Серпневий привіт для малечі!

25 серпня наші волонтери, співробітники НБ ХНМУ, завдяки партнерам благодійного проєкту «Світ у дитячих долоньках» знову зібрали «Коробка хоробрості» і передана маленьким пацієнтам онкологічного відділення 1 ОДКЛ м. Харкова. В ній для маленьких героїв різні подаруночки — тісто для ліплення та пластилін, кулькові ручки, клей, кольоровий папір та картон, набори для творчості, пазли та інше. Нехай ці подарунки піднімають їм настрій та надають сили!

Літературна нота

Ольга Озеркина

Новелла Проспера Мериме «Кармен»

В первой половине XIX века Проспер Мериме был известен своим соотечественникам как известный историк, археолог и талантливый переводчик. Но сегодня мы приветствуем в его лице прежде всего яркого представителя французского реализма, подлинного экспериментатора в литературе: ему принадлежит создание новой литературной формы, объединяющей новеллу и роман. Прежде, чем приступить к созданию известного своего произведения, новеллы «Кармен» (1845 г.), Мериме прошел долгий путь поиска совершенной формы повествования, синтезирующей уже существующие, создал ряд новелл, принесших ему прижизненную известность: «Коломба», «Двойная ошибка», «Венера Илльская», «Арсена Гийо» и др. Поэтому неудивительно, что история о бедной цыганке, ставящей свободу выше собственной жизни, легко нашла живой отклик в душах читателя. Причина ее успеха — в многогранном писательском мастерстве и умении увлекательно описывать, казалось бы, самые обыденные явления. Ведь до Мериме столь пристальное внимание к цыганской тематике практически отсутствовало в европейской литературе. Первым ее коснулся выдающийся классик испанской литературы Мигель Сервантес в новелле «Цыганочка», а позже — английский романтик Вальтер Скотт, и конечно же, русский поэт Александр Пушкин в поэме «Цыганы».

Мериме, знавший творчество Пушкина и переводивший его на французский язык, по мнению мно-

гих исследователей, позаимствовал у поэта элементы сюжета. В обоих произведениях мы видим героя-европейца, прибывшего к цыганскому племени из-за любви к красавице цыганке, в обоих он опостылевает возлюбленной и, получив отказ во взаимности, лишает ее жизни. И пушкинская Земфира, и Кармен у Мериме одинаково высоко ценят личную свободу, одинаково бестрашны в отстаивании собственного права на самовыражение в любви. Но «Цыганы» написаны в романтический период творчества Александра Сергеевича и его персонажи, хоть и поэтичны, но лишены личностных характеристик, в то время как Кармен и ее соплеменники — цельные и сочные психологические типы. Новеллу «Кармен» обоснованно называют первым в мировой литературе реалистическим произведением о цыганах.

Любитель экзотических стран и малоизученных этносов, Мериме рано или поздно должен был прийти к цыганам с их уникальным чувством личной свободы в таком несвободном мире. Его Кармен — отнюдь не святая, ей присущи многие пороки цыган. Она не гнушается воровством, контрабандой, легко лжет, безжалостна и непостоянна, но никогда не торгует своими чувствами, верна данному слову, имеет своеобразное чувство долга. Вызывает уважение ее преданность цыганскому народу и его обычаям, нежелание идти чужой дорогой. Так, например, на призыв возлюбленного бежать из страны за океан, чтобы зажить там спокойной и честной жизнью, Кар-

«Кармен будет всегда свободна»

Проспер Мериме, «Кармен»

мен гордо отвечает: «Цыганкой Кармен родилась, цыганкой и умрет». Ее страшит не смерть, а утрата самой себя, и причина этому не только гордость, но и суровый фатализм, с которым цыгане принимают все удары судьбы: чему быть, того не миновать. В произведении в лице цыганки Кармен и христианина Хозе столкнулись различные мировоззренческие позиции. Они настолько же непримиримы, как небо и земля, огонь и вода, они никогда не придут в согласие и разрешится все это может только смертельным конфликтом. Но, несмотря на кровавую развязку, гибель Кармен не воспринимается как трагедия, ведь она до конца осталась верна себе, не отступив от своего предназначения ни на йоту. А вот участь Хозе более печальна: он, отказавшись от всего, что составляло смысл его жизни ради страсти к цыганке, обрек себя на бесконечное страдание, от одного берега пришел, а к другому не прибился.

Проспер Мериме, ставя перед собой задачу разгадать загадку кочевого народа, в итоге еще больше озадачил читателей противоречиями национального характера цыган. Интрига остается и после прочтения книги, вызывая то восторг, то неприятие. Именно поэтому «Кармен» постоянно находит новые и новые воплощения как на театральной сцене, так и в кинематографе: многим хочется приподнять завесу таинственности, окутывающую образ героини.

Опера Жоржа Бизе «Кармен»

3 июня 1875 года Франция лишилась одного из самых блестящих представителей отечественного музыкального олимпа, композитора Жоржа Бизе. Это произошло ровно три месяца спустя после премьеры скандальной, не укладывающейся в общепринятые рамки оперы об истории любви цыганки Кармен и простого солдата Хозе. Как вспоминал Людовик Галеви, автор либретто оперы, последнее действие премьерного показа произошло при абсолютной тишине зрительного зала, ошеломленного, возмущенного, не согласного. Что же вызвало такое неприятие славящихся своим свободомыслием французов?

Заказ на создание музыки к опере Бизе получил от руководства парижского театра «Опера-Комик», на сцене которого незадолго до этого состоялась провальная постановка другого детища композитора, оперы «Джамиле». К моменту выхода премьеры «Кармен» 3 марта 1875 г., композитору пришлось немало повоевать с заказчиками, чтобы сделать сюжет и образы героев оперы наиболее близкими к литературному оригиналу. Театральная администрация, уверенная, что хорошо знает вкусы своей публики, пожелала внести существенные изменения: убрать жестокие сцены, смягчить характеры ведущих персонажей. Благодаря этому Хозе из кровожадного разбойника превратился в романтического героя, а лишенная принципов цыганка из новеллы Мери-Мери обрела возвышенные черты то ли музы, то ли полубогини. Не это ли несоответствие вызвало неприязнь образованной публики, конечно же знакомой с произведением П. Мери-Мери? Недоумение вызывал и факт постановки по-настоящему драматического произведения на сцене «семейного» театра, привыкшего к операм более легкого характера. Интересно, что сам Ж. Бизе называл свою «Кармен» комической оперой.

Действие стремительно открывается знаменитой Хабанерой, посредством которой сеvilьская цы-

«Carmen» The Royal Opera

ганка бескомпромиссно заявляет миру о своем отношении к любви. В песне она насмехается над порядочными чувствами и обывательской ревностью. Образ Кармен в опере прекрасен и соблазнителен, характер необузданной цыганки становится намного глубже и одухотворенней, чем на страницах оригинального произведения. По словам Уинтона Дина, известного британского музыковеда, Кармен «... искуплена от любого подозрения в пошлости благодаря её качествам мужества и фатализма, столь ярко реализованных в музыке». Но главное действующее лицо в произведении все же не она, а именно Хозе. Его судьба больше всего волнует зрителя. Он, как падший ангел, из примерного сына и преданного жениха под влиянием страсти на глазах превращается в безжалостного убийцу. А что же с ним будет дальше? Жоржу Бизе удивительным образом удалось передать трансформации характера героя посредством музыкальных средств: в течении оперного действия партии Хозе приобретают все большую экспрессию.

Произведение богато яркими запоминающимися номерами, его точ-

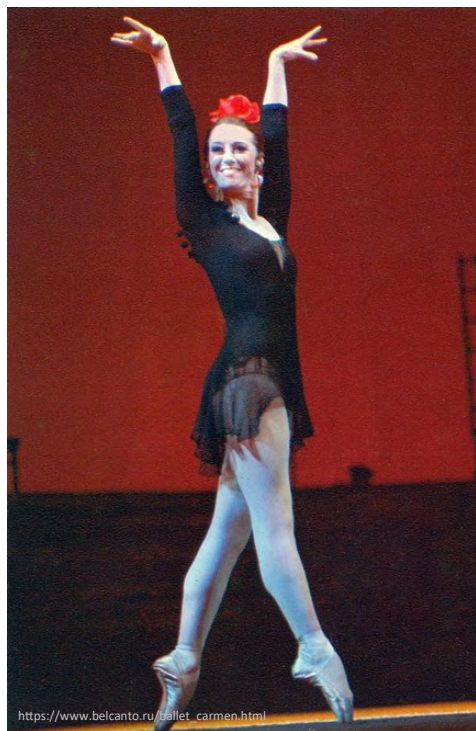
но не назовешь оперой одной арии. Помимо прославленной Хабанеры, ее жемчужинами стал целый ряд номеров: увертюра к опере, куплеты тореадора, сегидилья Кармен, арии Эскамильо и Хозе, антракт к третьему действию, марш тореадоров и др. Более того, сюита № 2 из оперы «Кармен» до сих пор считается лучшим образцом фламенко, а марш Тореадоров признан лучшим пасодоблем.

Считается, что изначальный провал во многом новаторского произведения усугубил ход сердечной болезни Ж. Бизе и ускорил его уход из жизни. Как часто бывает, настоящее признание оперы состоялось уже после смерти автора. Уже в следующем, 1876 году, «Кармен» триумфально покоряла сцены крупнейших оперных сцен мира. Успех произведения у мировой публики подтвердил не только его музыкальную, но и гуманистическую ценность и ни у кого больше не возникало желания объявить оперу «вульгарной». Сам же композитор ни на минуту не сомневался в том, что создал настоящий шедевр: «Я написал произведение, в котором всё ясно и живо, полно цвета и мелодии».

Балет Родиона Щедрина и Альберто Алонсо «Кармен-сюита»

Первым балетмейстером, загоревшимся поставить балет о похождениях Кармен, был Мариус Петипа, на тот момент молодой французский танцовщик, работавший по контракту в мадридском «Театро дель Сирко». Ему принадлежит постановка на этой же сцене небольшого балета «Кармен и тореро» (1846 г.), к сожалению, не дошедшего до наших дней.

«Кармен-сюита» родилась 20 апреля 1967 года, в день своей премьеры на сцене московского Большого театра. Но первый камешек в ее фундамент был заложен задолго до этого, а именно в тот миг,

Майя Плисецкая. Балет «Кармен»

когда в душе юной Майи Плисецкой затеплилась мечта однажды станцевать героиню прославленной оперы. С этой идеей она жила, танцуя ведущие партии во многих постановках Большого: в «Лебедином озере», «Спящей красавице», «Жизели», «Раймонде», и вот, в 39-летнем возрасте ей наконец-то это удалось! «У каждой артистки есть своя мечта. Иногда сбыточная, иногда несбыточная. Вот такой долгожданной мечтой для меня все годы моей творческой деятельности был образ Кармен, но обязательно связанный с музыкой Ж. Бизе. Оперу «Кармен» можно танцевать всю, настолько она «танцевальна», образна, выразительна, пластична», — восторгалась Майя Михайловна. Случилось это благодаря творческим усилиям советского композитора Родиона Щедрина, переработавшего и заново оркестровавшего музыку Ж. Бизе, и кубинского балетмейстера Альберто Алонсо. Советское министерство культуры под руководством Екатерины Фурцевой специально пригласило кубинца в Москву для работы над балетом, рассчитывая увидеть нечто в стиле «Дон Кихота» Минкуса. Результат же оказался настолько не по-советски раскрепощенным, что Екатерина Алексеевна после премьеры возмущенно бросила Плисецкой: «Вы сделали из героини испанского народа женщину легкого поведения». И это, учитывая тот факт, что для советской сцены Алон-

со был сделан более сдержанный вариант! Заново переработанный спектакль был допущен к показу в Большом, а впоследствии — и к мировому турне. Успех балета во всем мире был вызван не только революционной хореографией, но и новаторской трактовкой Щедриным оригинального музыкального материала. В результате, музыка из балета оказалась не менее популярной, чем классическая, написанная самим Ж. Бизе. Всего в мире спектакль пережил около двухсот постановок, а на советской и постсоветской сцене — бесчисленное количество раз. Майя Плисецкая станцевала в «Кармен» около 350 раз, последний — уже 65-летнем возрасте. Партия Кармен оказалась самой дорогой для балерины, в ней она не танцевала, а жила, убедителен был малейший жест, поворот головы, движение плечом. А за выразительность статичных поз многие сравнивали ее со сфинксом, вся жизнь которого сконцентрировалась в пронзительном взгляде, устремленном на партнера.

Образ Кармен вечен и неповторим, ему суждено покорять мир своей самобытностью до тех пор, пока у человека будет существовать способность воспринимать прекрасное. В одном из своих интервью Майя Плисецкая утверждала: «Я умру. Кармен останется». Кармен в исполнении великолепной Майи!

Выход Кармен и Хабанера
из балета Р. Щедрина
«Кармен-сюита»
в исполнении оркестра
«Виртуозы Москвы»

Использованные источники:

1. Бочарникова Э. Тем, кто любит балет / Э. Бочарникова, Г. Иноземцева. — Москва : Русский язык, 1987. — 248 с.
2. Саймон Г. У. Сто великих опер и их сюжеты / Г. У. Саймон ; пер с англ. — Москва : КРОН-ПРЕСС, 1999. — 864 с. — («Академия»).
3. Боярская Т. Ю. Образ корриды в повести П. Мериме «Кармен» [Электронный ресурс] / Т. Ю. Боярская. — Режим доступа : <https://scipress.ru/philology/articles/obraz-korridy-v-povesti-pmerime-karmen.html>
4. Ж. Бизе — Р. Щедрин балет «Кармен-сюита» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://soundtimes.ru/balet/klassicheskie-balety/zh-bize-r-shchedrin-balet-karmen-syuita>
5. «Кармен-сюита»: главный балет в жизни Майи Плисецкой [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://afisha.nyc/karmen-syuita-glavnyj-balet-v-zhizni-majiplisetskoy/>
6. Опера Жоржа Бизе «Кармен» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://libr.knmu.edu.ua/index.php/tema-na-chasi>
7. Цыгане в новелле Мериме Кармен [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.godmol.ru/hudozhniki/karmen.html>
8. Чайковская И. Кармен как психологический тип [Электронный ресурс] / И. Чайковская. — Режим доступа : <https://www.chayka.org/blogs/irina-chaykovskaya/2016-09-22/karmen-kak-psihologicheskij-tip>
9. Ярцева О. Вольна как птица [Электронный ресурс] / О. Ярцева — Режим доступа : <https://chudesamag.ru/tyomnye-allei/volna-kak-ptitsa.html>

Барон (до Всесвітнього дня кішок)

8 серпня з ініціативи Міжнародного фонду із захисту тварин «Animal Welfare» щорічно відзначають Всесвітній день кішок (World Cat Day), з метою не тільки вшанувати пухнастих домосідів, але й привернути увагу до проблеми бездомних котів і кішок.

Ці пухнасті тварини прийшли до нас із давнини, у міфології відображаються як фантастичне створіння — бо можуть змінювати форму тіла. У деяких культурах кішка є символом розкоші. В Японії є Храм, присвячений цим створінням, побудований на честь семи кішок, які служили імператору, а в Німеччині є навіть кошачий музей, де є багато експонатів, пов'язаних з ними і відібраних по всьому світу. Кішки — не лише улюбленці людини, а й маленькі

пухнасті «лікарі». Для кожного із нас вони є частинкою щастя, адже їх вважають членами родини.

У моїй родині є таких улюблениць — кіт Барон породи Cornish rex. До речі, ця порода утворилася в результаті природної мутації у 1950 році. Перше слово назви породи вказує на місце появи графство Корнуолл (Англія), друге — загальне для назв всіх кішок з виключно м'якою, хвилястою шерстю, було запозичене у породи кролів.

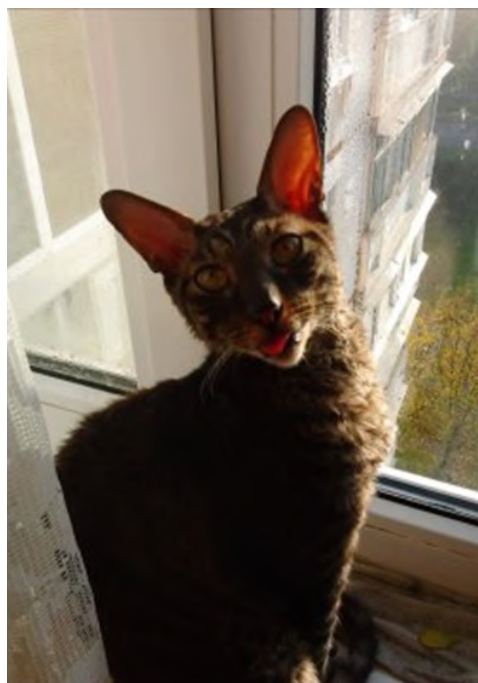
Кішки цієї породи підходять людям, які страждають від алергії. Вони невеликі за розміром, несподівано важкі та гарячі на дотик тварини. Комусь cornish може здатися страшнуватим за схожість із «сфінксами», та якщо інші котяті породи вважають кращим способом життя «самі по собі», то cornish практично позбавлені такої риси характеру, як незалежність. Кіт або кішка із задоволенням будуть муркотіти на колінах у господаря — це виключно домашні мешканці, легко піддаються дресуванню, відмінні «охоронці» вашої оселі й «няньки» для малюків.

Таким є і мій кіт. Деякі кішки можуть спокійно лежати у своєму будиночку і неохоче зустрічати свого господаря. Та з моїм чудернацьким котом, яскравим представником цієї породи — все інак-

ше. Барон не відходить ні на крок, нявкаючи, тим самим, виказує свою радість. Цей бешкетник любить подорожувати — для нього у помешканні немає незвіданих закутків. Улюбленим місцем для нього є підвіконня, на якому він проводить дуже багато часу, — приймає сонячні ванни та розмірковує над життям...

Завдяки своїй товариській вдачі, він спокійно та легко може проживати на одній території з іншими породами котів. Маленький cornish буде активно брати участь у всіх домашніх справах. Хочу порадити читачам: якщо ви любляєте котиків і вирішили взяти одного з них у свій дім, то не пожалкуєте — такий пухнастик щодня даруватиме любов і тепло своїм господарям!

ЗАПРОШУЄМО ОЗНАЙОМИТИСЬ З ВИСТАВКАМИ:

«Людина починається з добра»

(до Міжнародного дня благодійності) – з 5 вересня

«Класик світової драматургії»

(175 років від дня народження Карпенко Карого (Іван Карпович Тобілевич), українського драматурга, актора, режисера, театрального діяча) – з 29 вересня

Місце експозиції: Абонемент художньої літератури з читальним залом
(проспект Науки 4, корпус «Б»)

Віртуальні виставки:

«Жінка-симфонія»

(60 років від дня народження Оксани Стефанівни Забужко, письменниці, філософа, громадської діячки) – з 18 вересня

«Промовляють крізь рядки: Письменники Харківщини

(XX ст. – початок XXI ст.)» – з 25 вересня

«Хірургія: наукові видання» – з 17 вересня

«Туберкульоз: резистентність до лікування» – вересень

З цими та іншими віртуальними виставками пропонуємо ознайомитися на сайті НБ ХНМУ

<http://libr.knmu.edu.ua/>

Анонс

*Вітаємо співробітників Наукової бібліотеки
з ювілеєм та днем народження
у липні/серпні!*

Сгороду Антоніну!

*Красюкову Оксану!
Малихину Марису!
Луначову Оксану!
Русанову Оксану!*

Контакти:

м. Харків,

пр. Науки, 4

тел. (057)7077209

моб. (097)9937709

e-mail: biblio-t@ukr.net

Редакційна колегія:

Киричок І.В. (головний редактор)

Русанова О.А. (відповідальний редактор)

Кустова К.М.

Гаєва Н.Д.

Вороніна Р.В.

